

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش تکریم کودک در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی

پژوهشگر : شهره غفاری^۱

چکیده :

تکریم به معنای بزرگ و گرامی داشتن و احترام به دیگران است. بزرگداشت و احترام شخصیت برای هر فردی بلکه برای کودک یک نیاز طبیعی است. از دیدگاه اسلام اکرام انسان از دوران کودکی آغاز می شود و همه‌ی مصاديق آن را نیز دربرمی گیرد. در بعضی خانواده‌ها از اصل تکریم غفلت شده و کودک خود را آن طور که شایسته است تکریم نمی کند لذا چنان کودکانی در بزرگسالی، خصوصاً نوجوانی احترام و ارزشی برای والدین قایل نیستند و از آنها اطاعت نمی کنند.

هدف از این مقاله بیان نقش تکریم کودک توسط والدین و تاثیر مستقیم آن در افزایش اطاعت پذیری فرزندان در دوران نوجوانی است. مقاله پیش رو با روش کتابخانه‌ای جمع آوری شده است.

تحقیقات نشان می دهد بسیاری از کسانی که در نوجوانی و بزرگسالی مسئولیت پذیری و اطاعت پذیری کمتری دارند نتیجه عواملی چون بی اعتمادی والدین به تکریم کودک و عدم توجه به موقع به شخصیت او می باشد. بنابراین توجه به این مسئله از سوی والدین بسیار مهم است چرا که با تکریم کودک در هر حال شخصیت او در نوجوانی شکل گرفته و به افزایش اعتماد به نفس، مسئولیت پذیری و اطاعت پذیری او کمک میکند.

واژگان کلیدی: تکریم، کودک، اطاعت، نوجوان

۱ - طلب سطح ۲، پایه پنجم، حوزه علمیه الزهراء (سلام الله عليها) کازرون

مقدمه :

از آنجا که در اسلام به اطاعت پذیری از والدین تاکید شده و با وجودیکه در دین به احترام و اطاعت فرزندان نسبت به والدین سفارش های زیادی شده است اما در جامعه ما این اطاعت پذیری در فرزندان کمرنگ تر شده.

و در عوض سرپیچی کردن و نافرمانی فرزندان به عنوان یک معزل، در جامعه وجود دارد. این چالش نگارنده را به این مطلب سوق داد که آیاتکریم کودک در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی تاثیر دارد؟

براین اساس مهمترین پاسخی که نویسنده به این موضوع می دهد این است که تکریم کودک باعث افزایش اعتماد به نفس، عزت نفس، آرامش، شخصیت پذیری کودک می شود، که در نتیجه به اطاعت پذیری او منجر می شود.

والدین باتکریم کودک استعداد های نهفته اش را شکوفا و اعتماد اورانسبت به خود جلب می کنند. چنین فردی علاوه بر حفظ احترام دیگران، احترام خداوند را حفظ می کند و معمصیت اورا انجام نمی دهد. از این جهت برای اثبات این موضوع با توجه به کاربردی بودن آن از روشن کتابخانه ای استفاده شده است.

استفاده از روش تربیتی تکریم، برای تربیت صحیح و متعادل و همچنین سعادتمند شدن او ضرورت دارد. و همچنین فهم و پذیرش دستورات دینی والدین را برای فرزند آسان می کند، زیرا هر چند کودک به تربیت صحیح نزدیک تر باشد نسبت به دستورات دینی انعطاف پذیر تر می شود.

و همچنین این موضوع میتواند در اختیار نهادهای متواالی قرار گرفته و به ترویج ارتقاء نقش تکریم در اطاعت پذیری او، به جامعه کمک کند.

شایان ذکر است که در این زمینه کارهای موثری صورت گرفته ولی تاکنون نتوانسته پاسخگوی دغدغه‌ی فکری نگارنده باشد. ماهماواره شاهدبی توجهی والدین نسبت به تکریم کودکان و همچنین رفتار ناشایست و نافرمانی فرزندان نسبت به والدین هستیم. براین اساس نگارنده سعی دارد به نقش تکریم کودک در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی بپردازد و در این مقاله تمام سعی خود را می‌سور دارد.

تکریم در لغت و اصطلاح :

تکریم در لغت به معنای گرامی داشتن، گرامی داشت و بزرگ شمردن است.^۱

اهمیت تکریم در اسلام خداوند انسان را به دلیل اینکه اشرف مخلوقات است و رتبه ای بالاتر از دیگر موجودات دارد کریم و بزرگوار دانسته است. و این کرامت به اصل انسان بودن بر می‌گردد.^۲ خداوند در قرآن می‌فرماید: «ولقد کرمنا بني آدم.^۳ به راستی ما فرزندان آدم را گرامی داشتیم»

یکی از مهمترین دلایل تاکید پیامبر اکرم (صل الله عليه وآل وسلم) بر تکریم کودکان جنبه تربیتی و اصلاح جامعه بر مبنای تکریم است. با افزایش وایجاد کرامت هاست که امکان اصلاح فرد و جامعه وجود دارد.

یکی از مهمترین مسائل اجتماعی تکریم کودکان است تا انسان های سالم و صالح رشد پیدا کنند. نتیجه این تکریم؛ خانواده‌ی سالم و در آخر جامعه‌ی فاضل و صاحب کرامت است.^۴

^۱- علی اکبر، دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۵، تهران، موسسه انتشارات و چاپ تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ص ۶۹۰۶

^۲- شهاب الدین، مشایخی راد، کرامت انسان از دیدگاه خاتم پیامبران، قم، موسسه فرهنگی طه، ۱۳۸۸، ص ۵۳

^۳- سوره اسراء، آیه ۷۰

^۴- مصطفی، دلشاد تهرانی، کرامت و تکریم، مقاله، ۱۱ ص

تکریم انسان اهمیت فراوانی دارد تا جایی که سعادت و شقاوت انسان را رقم میزند.

امام علی(ع) : «هرکس نفسش گرامی باشد یعنی خودنفس خود را گرامی بدارد با شهوات و تمایلات نفسانی اش می تواند مبارزه کند.»^۱

اگر شخص در کودکی تکریم شود و محترم شمرده شود آثار خوبی در بزرگسالی او دارد. چنین شخصی دچار انحرافات نمیشود و خود را به زشتی ها آلوده نمی کند.^۲

نقش خانواده در تکریم کودک :

خانواده در مقابل رشد؛ سعادت و سلامت فرزندان مسولیت دارد. به خانواده اجازه داده نمیشود فرزندان خود را هر طور که بخواهند تربیت کند. تا فرزندان به هر کاری که مایلند دست بزنند، سرکشی کنند و به هر اقدامی که دلشان میخواهد بپردازند. رشد؛ کمال و سعادت فرزندان در گرو تربیت صحیح که یکی از مولفه های مهم آن تکریم است قرار می گیرد.^۳

در فرهنگ اسلام آنچیزی که در اختیار انسان قرار میگیرد از جمله فرزند امانت الهی است. امام سجاد(ع) در رساله حقوق خود می فرمایند :

«فانک مسول عما ولیته .^۴

تو مسئول آنچه در اختیارت قرارداده اند هستی .»

^۱ مجید، دشتی، نهج البلاغه. آوای منجی، چاپ دوم، قم، ۱۳۹۳، حکمت ۵۴۴۹

^{۵۲۶}

^۲ مجید، مجید ری شهری، حکم‌نامه کودک، دارالحدیث، قم، ۲۲۸۵، ص ۱۸۵

^۳ مجید رضا، احمدی، سبک های ارتباطی والدین با فرزندان، قدس رضوی، مشهد، ۱۳۹۱، ص ۴۲۰-۴۳

^۴ مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ف ۱۶۸

پیامبر اکرم (ص) می فرمایند : «الولد سید سبع سنین^۱ دوران ۷ سال اول کودک دوران سیدت و آقایی اوست ؛ دوران ۷ سال دوم او دوران اطاعت است و هفت سال سوم او دوران وزارت.» در این حدیث پیامبر (ص) گرامی اسلام دوران تربیت را به سه دسته تقسیم کرده که هفت سال اول را (دوران سیادت) نامیده اند. در این دوران والدین باید در تامین نیازهای فرزند بکوشند و او را گرامی بدارند تا احساس بی ارزشی و طرد شدگی نکند.

البته این دوران به معنی آزادی مطلق کودک نیست که هر کاری خواست انجام دهد و والدین از آنها اطاعت محض داشته باشند. به این معنی است که فرزندان وظیفه؛ مسئولیت تکلیف آوری ندارند و اگر والدین درخواستی از آنها داشتند و انجام ندادند؛ آنها را مُواخذه نکنند.^۲

کودکی که از والدین خود احترام همراه با محبت دیده باشد به طور طبیعی در هفت سال دوم از خواسته های والدین پیروی می کند همانطور که در حدیث به آن اشاره شده است عبد می شود. اما کودکی که به او احترام گذاشته نشده در بزرگسالی لج بازو پرخاشگرمی شود و فرامین و درخواست های والدین را نادیده میگیرد.

البته این نکته نیز حائز اهمیت است که در این دوران والدین نباید با دیکتاتوری و اعمال زور و قدرت خود همه چیز را به کودکان تحمیل کنند^۳.

اگر دوران اول و دوم به خوبی طی شده باشد کودک مشاور و خدکترکاری امین برای والدین خود خواهد بود. اما اگر کودک

^۱ مکارم الاخلاق، ج ۱، ص ۲۲۲-وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۴۷۶

^۲ محمد رضا، احمدی همان کتاب، ص ۵۵

^۳ همان، ص ۵۶

مسئولیت پذیری

یکی از آثار مهم دیگر تکریم کودک افزایش مسئولیت پذیری در او می باشد. کودکی که توسط والدین تکریم می شود به الطبع احساس مسئولیت بیشتری در قبال والدین خواهد داشت لذا با پیروی و اطاعت از فرامین آنها مسئولیت خود را انجام خواهد داد.

باز داشتن از گناه

شخص تکریم شده برای خود ارزش قائل می شود و خود را به گناه و زشتی ها آلوده نمی کند. کسی که در دوران کودکی به روش تکریم با او برخورد شده است، در نوجوانی سعی در اطاعت پذیری والدین دارد زیرا نافرمانی از آنان را زشت می پنداشد که نمی خواهد خود را به آن زشتی آلوده کند.
امام علی (علیه السلام) می فرمایند: هر کس که نفس خویش را گرامی بدارد او را به ذلت معصیت نمی کشاند.^۱
خوبیین به خانواده

وقتی که نیاز طبیعی کودک در خانواده تامین شود، فرد احساس آرامش کرده و به والدین خود اعتماد می کند و نسبت به آنها خوبیین می شود. این شخص در دوران نوجوانی با افرادی که قدر او را شناخته و شخصیتش را گرامی داشته، همکاری می کند و سعی در اطاعت پذیری در آنها دارد.

احترام گذاشتن به دیگران

رفتار با کودک باید در هر حال محترمانه باشد. پیامبر اکرم (ﷺ) می فرمایند: «اکرموا اولادکم»^۲

فرزندانتان را اکرام کنید. با این وجود فرزندان نیز برای شما احترام قائل شده و با شما و دیگران رفتاری محترمانه

^۱. غرر الحكم، ج ۱۰۷۶.

^۲. نجیب الحسن، حرعاملی، همان کتاب، ص ۴۷۶.

خواهند داشت؛. کودکی که مورد تکریم و احترام والدین است، احترام به دیگران را که یک صفت پسندیده است از آنان یاد می‌گیرد.^۱

از آنجا که دوران کودکی نقش مهمی در شکل گیری شخصیت فرد دارد، احترام گذاشتن به دیگران در فرد نهادینه شده و تا زمان بزرگسالی با او رشد خواهد کرد، چرا که نوجوان به علت احترامی که به والدین می‌گذارد کمتر با آنها مخالفت کرده و موجب افزایش اطاعت پذیری او می‌شود.

پدیدآمدن دیگر صفات مثبت اخلاقی

وجود اصل تکریم به عنوان یک روش تربیتی، درپرورش سایر صفات اخلاقی نیک و جلوگیری از صفات بد نقش مستقیمی دارد.

شخص تکریم شده سعی دارد به کارهای نیکی که درشان و شخصیت خودش است بپردازد و از کارهای بدکه منافی شخصیتش است جلوگیری کند.

امام علی (علیه السلام) می‌فرمایند:

هر کس به شرافت نفس خود توجه داشته باشد آن را از ذلت در تمايلات نفساني باز می‌دارد.^۲

نوجوانی که در کودکی مورد احترام و تکریم والدین بوده مخالفت و سرکشی با والدین را سازگار با شخصیت خود نمی‌داند لذا به فرمانبرداری و اطاعت از آنها می‌پردازد.

شکوفایی استعداد ها

در نوجوانان استعدادهای زیادی وجود دارد که شکوفایی این استعداد های زیاده زمینه سازی است. والدین میتوانند با

^۱. همتی، چند ایست تا بیست، ص ۳۷۵.

^۲. غرر الحکم ص ۹۷۲

زمینه سازی هایی مثل تکریم شخص در دوران کودکی به سرعت رشد استعدادهای آنها کمک کنند.^۱

نتیجه گیری:

اهمیت نقش تکریم کودک توسط والدین در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی در مطالعات و پژوهش های زیادی مورد مطالعه قرار گرفته است. همه شواهد عینی و تجربی، تکریم کودک را عامل اساسی در اطاعت پذیری کودک در نوجوانی قدمداد کرده اند.

اگر والدین امر احترام و تکریم کودک را جدی بگیرند و از سبک های تربیتی مناسب استفاده کنند فرزندانشان در دوران نوجوانی اطاعت پذیر خواهند شد.

به طور خلاصه باید گفت که تکریم کودک در افزایش شخصیت ، عزت نفس ، اعتماد به نفس ، مسئلیت پذیری کودک تاثیر بسزایی دارد. افزایش موارد یاد شده به اطاعت پذیری کودک در سنین نوجوانی منجر می شود .

^۱. مجیدی، مروجی زاده ، همان کتاب ، ص ۸۶

فهرست

قرآن کریم نهج البلاغه

- ۱- احمدی، محمد رضا، سبک های ارتباطی والدین با فرزندان، قدس رضوی، مشهد، ۱۳۹۱، ص ۱۳۹۱
- ۲- امینی، ابراهیم، مقاله نقش تکریم شخصیت در تحول روحی کودک و نوجوان، ۱۲۰۵، ص ۱۲۰۵
- ۳- ابراهیم، امینی، بانوی نمونه اسلام فاطمه زهرا (س)، ص ۱۰۸
- ۴- تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، غرر الحكم و درر الكلم ج ۱، ۳۱، دارالكتاب اسلامی، قم، چاپ: دوم، ۱۴۱۰ ق
- ۵- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۲۰-۲۱، ۱۴۰۹ ق، ۱۵۱
- ۶- دشتی، محمد، نهج البلاغه. آوای منجی، چاپ دوم، قم، ۱۳۹۳
- ۷- دلشاد تهرانی، مصطفی، مقاله کرامت و تکریم
- ۸- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۵، تهران، موسسه انتشارات و چاپ تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ص ۶۹۰۶
- ۹- صالحی، مبین، و قلیزاده، معصومه، یک قدم تاباور، چاپ سوم، موسسه امام خمینی، قم، تابستان، ۱۳۹۷
- ۱۰- عباسی ولدی، محسن، من دیگر ما، ج ۳، آینین فطرت، چاپ هشتم، قم، ۱۳۹۴، ص ۱۳۱
- ۱۱- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی (ط - دارالحدیث)، ج ۵، ۱۴۲۹ ق، چاپ: اول
- ۱۲- مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار (ط - بیروت) - ج ۷۵-۷۲، دار إحياء التراث العربي، بیروت، چاپ: دوم، ۱۴۰۳ ق
- ۱۳- محمد ری. شهری. محمد، حکمتنامه. کودک، دارالحدیث، قم، ۲۳۸۵
- ۱۴- مشایخی راد، شهاب الدین، کرامت انسان از دیدگاه خاتم پیامبران، قم، موسسه فرهنگی طه، ۱۳۸۸

- ۱۵ - مجید رضا، عطایی، مجموعه ورام، چاپ اول، مشهد، ۱۳۶۹ آستان قدس رضوی، ص ۳۵۹
- ۱۶ - نوری، نجیب الله، انگیزه های بزرگ برای دانشمندان کوچک، چاپ اول، موسسه امام خمینی، قم، زمستان، ۱۳۹۰، ص ۳۹
- ۱۷ - همتی، مجید، اعتمادبه نفس کودک من، چاپ سوم، موسسه امام خمینی، قم، پاییز، ۱۳۹۵
- ۱۸ - همتی، مجید، چند ایست تا بیست، چاپ سوم، موسسه امام خمینی قم، تابستان، ۱۳۹۶
- ۱۹ - مجید، همتی، فرزندان قانون، چاپ سوم، ۱۳۹۶، موسسه امام خمینی، قم،